

עושים 'סדר' בפרשת דיני הפסח והמצה

(טו) שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ! אֶךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן [=שְׁקוּדָם לשבעת הימים, היינו י"ד] תִּשְׁבְּתוּ שָׂאֵר מִבְּתֵיכֶם [=וטעם ההשבתה שש שעות מלפני כניסת איסור ב"י וב"י, הוא

במאמר המוסגר בגלל שיש כאן איסור כרת:]
[כי כל אכל חמץ וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל] - כזה המחייב 'השבתת-מציאותו'!

ומה משך זמן העשה דתשבתו'?

[ועתה מחדש הכתוב, ש'עשה דהשבתה' זו נמשך גם לאחר י"ד, אבל רק בחולו של מועד]:

'תשבתו'... מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבִיעִי: [=לאפוקי יום הראשון ויום השביעי עצמם, בהם א"א 'להשבת' חמץ הנמצא בחג, ע"י שריפה]

וכטעם למה לפי ת"ק - א"א להשבת?

מסמך הכתוב את איסור המלאכה

[כיוון שהיא מלאכה האסורה ביו"ט!]

אבל רבי ס"ל שהשבתתו לאו דווקא

ב'שריפה' ולכן גם בראשון ובשביעי

ישנו העשה דתשבתו'

כענין שנאמר [ויקרא יג,יב. בענין מצודע]:

'מראשו ועד רגליו' ראשו ולא ראשו בכלל, עד

רגליו ולא רגליו בכלל?

ת"ל עד יום האחד ועשרים לחודש בערב [=הוא איסור אכילת חמץ]

רבי אומר: אינו צריך! 'ראשון' - וראשון בכלל, 'שביעי' - ושביעי בכלל.

•

לכתוב רק 'כי כל אוכל חמץ שבעת הימים ונכרתה' ולישתוק! ולא יוצרך קרא אחרינא!

אלא לת"ק לא בא להגדיר משך זמן איסור אכילת חמץ, אלא לבאר ענין ה'תשבתו'!

מאכל קדש או ראוי לקודש [חלב ודם] - מצינו! יוה"כ - המאכל מותר, קדושת היום היא הגורמת האיסור,

אבל בפסח 'מאכל היתר' הופך לאיסור חפצא רק לשבוע! - חומרה מיוחדת! [עד שיש בו דין 'ב"י וב"י'!] = זה מחייב הרחקה יתירה!

[6 שעות עד שיתעכל החמץ שבמעיו

לפני החג]

וכך יש לקרא הפסוק:

'כרת' למשך שבעת ימים!?

ספר שמות פרק יב

(טו) שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ אֶךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבְּתוּ שָׂאֵר מִבְּתֵיכֶם כִּי כָל אֹכֵל חֻמֶּץ וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבִיעִי:

1. האין זה פסוק מסורס? 'ונכרתה' ל-7 ימים!?

2. ה'כרת' הוא הטעם ל'תשבתו' מחצות!?

[איסורי אכילה הקדשים/ יוה"כ ולא הקדושים כ"כ]

3. ולמה בכלל הקדושים השבתת החמץ שש

שעות לפני הפסח? [כיצד למדים זאת]

4. למה נסמך איסור המלאכה ל'תשבתו'?

(טז) וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם כָּל מְלֹאכָה לֹא יַעֲשֶׂה בָהֶם וְגו'...

ויובן בהקדם ברייתא ערכין דף יח,א.

דתניא מיום הראשון ועד יום השביעי יכול ראשון

ולא ראשון בכלל, שביעי ולא שביעי בכלל,

לאן נעלם ה'בכור' בפ' 'קדש'?

עיקר חידושה: 'פדיון בן בכור', מה ראה לחזור שוב על דיני קרבן הפסח והמצות, שכבר נאמרו לעיל?

ובעיקר יוקשה על הנהגת משה:

ספר שמות פרק יג

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) **קִדְשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֲדָם וּבַבְּהֵמָה...**

ורק אחרי שמונה פסוקים

בהם מצווה אותם על פסח, חמץ ומצה והנחת תפילין
זכור למסור להם דיני 'פטר רחם'

ספר שמות פרק יג

(יא) וְהָיָה כִּי יִבְאֶרְךָ יְהוָה אֶל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי ... (יב) **וְהֵעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לִידֹד וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יְהִיָּה לָךְ הַזְּכָרִים לִידֹד: (יג) וְכָל פֶּטֶר חֵמֶר תִּפְדֶּה בְּשֶׁה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וְעֵרְפְתָּ וְכָל בְּכוֹר אָדָם בְּבְנֶיךָ תִּפְדֶּה:**

תירוצו של אברבנאל

שלא יחשבו ישראל שמצות 'פדיון פטר רחם' שנאמרה אחר יציאת מצרים לבאי הארץ נאמרה ובאה להחליף את המצוות הקודמות שנאמרו רק ליוצאים ממצרים לכן פתח בקודמות לאמר שזו באה רק להוסיף עליהן ולא להחליפן

"ארץ זבת חלב ודבש"

אם 'בן חמש למקרא' אינו יודע לשאול, את פתח לו:

ספר שמות פרק יג

(ה) וְהָיָה כִּי יִבְיֵאֶרְךָ יְהוָה אֶל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחֲתִי וְהָאֱמֹרִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָךְ אֶרֶץ זֹבַת חֵלֶב וְדִבְשׁ וְעֵבַדְתָּ אֶת הָעֵבֶדָה

הזאת בחדש הזה: (ו) שבעת ימים תאכל מצת וביזים השביעי חג לידוד:

פירש"י לראשונה:

זבת חלב ודבש - חלב זב מן העזים והדבש זב מן התמרים ומן התאנים...

אף שכבר הוזכר פעמיים לעיל ולא פירש שם כלום

כי שם מדובר על הפער בין 'עני מצרים' ל'ארץ טובה ורחבה'

יתפרש כספורנו: 'רבת המקנה והמזון המועיל'

אבל בפ' קדש

בא ללמדנו דיני הפסח והמצה שיחולו

רק 'כי תבואו אל ארץ כנען'

מאי נפק"מ לכאן שהיא 'זבת חלב ודבש'?

[וראה רש"י ד"ה הקודם 'נשבע לאבותיך']

לכן כאן פירשו רש"י כפשוטו

וללמדנו שבמשך 'שבעת הימים' שהמצה רשות מותר ללושה עם חלב ודבש ללא חשש חמץ!

תאכל מצת... או... מצות יאכל

ספר שמות פרק יג

(ו) שבעת ימים תאכל מצת וביזים השביעי חג לידוד: (ז) מצות יאכל את שבעת הימים ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר בכל גבלך:

האין זה כפל 'הלוך ושוב' וקרא יתירא?

כמו"כ צ"ל למה בפסוק הראשון נאמר "תאכל" [ותיבת מצת - בכתוב חסר] ואילו בפסוק השני נאמר "תיאכל" [בבנין

התפעל - יו"ד בצירי ותיבת מצות - בכתוב מלא?]

[כך מקשה בליקוטי רלו"צ עיי"ש]

בדרך ההלכה:

לשיטת הגר"א באכילת מצה כל שבעה מקיימים מצווה [תאכל!] אבל רק אם זה 'לחם עוני' [מצת חסר] - אבל 'מצה עשירה' [מצות מלא] יאכל - מותר לאכלה אבל אין בה מצווה!

בדרך הדרוש:

ויומתקו שינויי הלשון והכפילות, עפ"י מנהג המובא ברמ"א [או"ח תכט, א.]:

'ומנהג לקנות חיטין ולחלקן לעניים לצורך פסח'

הנה הפסוק הראשון המדבר בל"נוכח, תאכל מצת, משמעו חובה עליך לאכול מצת [אבל בכתוב חסר, לרמז שאינך חייב להרבות באכילתו, די לך בכזית מצה לצאת ידי חובתך]

אבל בפסוק השני בא לרמז שעליך גם לדאוג ש'מצות יאכל' - יאכל על ידי אחרים, אלו ה'עניים' שגם להם תהיה אפשרות לקיים מצוות אכילת מצה, אבל עבורם עליך לדאוג שתהא סעודתם ב'כתיב מלא', צרכי כל ימי החג בהרחבה מידו המלאה [מובא בשם הגר"א].

ובדרך צחות

הפסוק הראשון למצוה [לילה ראשון
ל'חובה' ושאר הימים ל'מצוה'] אבל פסוק
השני שנאמר בלשון 'התפעל' בא לחדש
שהמצות תהיינה גם '**אכילות**', כלומר
שתיאכלנה בהנאה...

[ע"ד שב'לאו' אם נאמר 'לא ייאכל' בא לחדש **איסור**
הנאה, כך ב'עשה' כשנאמר: 'יאכל', הכוונה שתהא
דקות ופריכות **שתאכלנה בהנאה**]...